CAPVT XXII.

CHRY. Vmbra noſtrorum fuerunt feſta Iudaica, & ideo ſi quæſieris a Iudæo de Paſcha & azimis, nil magni proferet, commemorans liberationem ab ægypto.

CAP. XXII.

APpropinquabat autem dies feſtus azimorum qui dicitur Paſcha, & quærebant principes ſacerdotū & ſcribæ quomodo Ieſum interficerent, timebāt vero plebem. b Intrauit autem ſathanas in Iudā qui cognominbatur ſcharioth, vnum de duodecim. & abiit & locutus eſt cum principibus ſacerdotum & magiſtratibus, quemadmodum illum traderet eis. Et gauiſi ſunt, & pacti ſunt pecuniam illi dare. Et ſpopōdit. Et quærebat oportunitatem, vt traderet illū ſine turbis. c Venit autem dies azimorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha. Et miſit Petrum & Ioannem dicens. Euntes parate nobis Paſcha, vt manducemus. At illi dixerunt. Vbi vis paremus? Et dixit ad eos. Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem, occurret vobis homo quidam Amphoram aquæ portans: ſequimini eum in domum in quam intrat, & dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magiſter, Vbi eſt diuerſorium, vbi Paſcha cum diſcipulis meis māducem? Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate. Euntes autem, inuenerunt ſicut dixit illis, & parauerunt Paſcha.

d Et cum facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo. Et ait illis. Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum antequam patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc nō manducabo illud, donec impleatur in regno dei. Et accepto calice, gratias egit & dixit. Accipite & diuidite inter vos. Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum dei veniat.

e Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem.

Siquis autem, a me quæſierit, non audiet ægyptum nec Pharaonem, ſed abſolutionem erroris & tenebrarum diaboli, non per Moyſen: ſed per filium Dei. GLO. Ad cuius paſſionem enarrandam accedēs euangeliſta, præmittit de figura dicens: {Appropinquabat autē dies feſtus azimorum qui dicitur paſcha. BEDA. Paſcha quidem Hebraice dicitur Phaſe. non a paſſione: ſed a trāſitu nominatur, eo quòd exterminator videns ſanguinem in foribus Iſraelitarū pertranſierit, nec percuſſerit primogenita eorum. Vel ipſe Dominus præbens auxilium populo ſuo deſuper ambulauit. Hoc autem inter Paſcha & azima diſtat, ꝙ Paſcha ipſe ſolus dies appellatur, in quo agnus occidebatur ad veſperam, hoc eſt decima quarta Luna primi menſis: decima quinta autem Luna quando egreſſus eſt de ęgypto, ſuccedebat feſtiuitas azimorum ſeptem diebus vſque ad vigeſimam primam diem eiuſdem menſis, vnde euangelij ſcriptura indifferenter vnum pro alio ponere ſolet, vnde hic dicitur: {dies azimorū qui dicitur Paſcha.} Significatur autem per myſterium H quòd Chriſtus ſemel pro nobis paſſus, per totum tempus huius ſæculi quod ſeptem diebus agitur in azimis ſynceritatis, & veritatis præcepit eſſe viuendum. CHRYSOSTO. Principes autem ſacerdotum nefarias res tractant in feſto, vnde ſequitur: {Et quærebant Principes ſacerdotum, & ſcribæ, quomodo Ieſum interficerent:} Moyſes quidem vnum præcepit eſſe Principem ſacerdotum & illo defuncto creari alium. Tunc vero cum inciperent Iudaici ritus diſſolui, multi erant Principes ſacerdotum annuatim creati. Hi ergo volentes Ieſum occidere, non metuunt diuina, ne ſcilicet ex tempore ſacro maius incurrant peccati contagium; ſed vbique timent humana. vnde ſequitur. {Timebant vero plebem. BEDA. Non quidem ſeditionem metuentes, ſed cauentes ne auxilio populi de ſuis manibus tolleretur. Hæc autem ante biduum Paſchæ cōgregatis eis in atrio Cayphæ Mattheus acta atteſtatur.

b ¶ THEO. Quia dictum eſt quòd Principes ſacerdotum quærebant modum quo interficientes Ieſum, nullum incurrerent I periculum, conſequenter modus qui eis occurrit narratur cum dicitur: {Intrauit autem Sathanas in Iudam. TYTVS. In Iudam Sathanas intrauit, non impellens: ſed patulum inueniens hoſtium. nam oblitus omnium quæ viderat, ad ſolam auaritiam dirigebat intuitum. CHRYSOSTOMVS. Ponit autem eius cognomen ſubdens. {Qui cognominabatur ſcarioth.} Erat enim alius Iudas. TYTVS. Subdit autem, {Vnus de duodecim.} Nam numerum adimplebat, non autem vere fungebatur Apoſtolica dignitate. CHRYSOSTOMVS. Vel hoc addit Euangeliſta velut abſonum quidem, ac ſi diceret, erat de primo choro diligentius electorum. BEDA. Non eſt autem huic contrarium quod Ioannes dicit: Poſt bucellam intraſſe in eum Sathanam: quia nunc intrauit, vt quaſi alienum tentaret, tunc autem quaſi proprium ad quæcumque vellet agenda attraheret. CHRYSOSTOMVS. Attende autem magnam Iudæ nequitiam, tum quia per ſe proficiſcitur, tum quia K pro præcio hoc facit. {Sequitur enim: {Et abiit & locutus eſt cum Principibus ſacerdotum, & magiſtratibus quemadmodum illum traderet eis. Et gauiſi ſunt.} THEOPHYL. Magiſtratus hic appellantur Præpoſiti conſtructionum templi, vel etiam illi quos Romani populo præfecerant, ne proruerent in tumultus, erant enim ſeditioſi. CHRYSOSTOMVS. Propter auaritiam autem Iudas factus eſt talis, Sequitur enim: {Et pacti ſunt pecuniam illi dare.} Tales enim auaritia generat paſſiones, reddit impios, & Deum ignorare compellit: & ſi millies benefactum ſit eis, ad nocendum impellit. vnde & hic ſequitur: {Et ſpopondit. THEOPHI. Ideſt, pepigit & promiſit: & quærebat opportunitatem vt eum traderet ſine turbis, ideſt, quærebat eum tradere quando videret eum ſeorſum F exiſtentem ſine turbis. BEDA. Multi autem Iudæ ſcelus exhorrent, nec tamen cauent: qui enim charitatis & veritatis iura ſpernit, Chriſtum qui eſt veritas & charitas prodit, maxime cum non infirmitate vel ignorantia peccet: ſed ad ſimilitudinem iudæ quærat oportunitatem: vt arbitris abſentibus: veritatem mendacio, virtutem crimine immutet.

b ¶ TYTVS. Vt nobis dominus cęleſte Paſcha dimitteret typicum manducauit, figura remouens, vt veritas locum obtineret. vnde dicitur. {Venit autem dies azimorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha.} BEDA. Dies azimorum Paſchæ quartamdecimā primi Menſis appellat, quando fermento abiecto, Paſcha, ideſt agnus occidi ad veſperam conſueuerat. EVSEBIVS. Siquis autem dicat. Si prima die azimorū diſcipuli ſaluatori parant Paſcha, ergo & eadem die oportet nos Paſcha celebrare. Dicemus hoc non fuiſſe monitionem: ſed hiſtoriam facti, quod accidit tempore ſalutiferæ paſſionis. Aliud autem eſt narrare geſta vetera, & aliud ſancire, ac poſteris ſtatuta relinquere. Quinetiam ſaluator non egit Paſcha cum Iudæis, quādo agnum immolabant. nam illi quidem hoc egerunt in paraſceue, quando paſſus eſt dominus, vnde non introierunt in atrium Pilati vt manducarent Paſcha, ex quo enim veritati inſidiati ſunt, verbum veritatis a ſe expulerunt, non primo die azimorum, quo die debebat immolari Paſcha, manducantes ſolitum ſibi Paſcha: erant enim erga aliud attenti: ſed die ſequenti poſt illam quæ erat azimorum ſecunda. Dominus vero prima die azimorum, hoc eſt quinta feria ſabbati, Paſcha cum diſcipulis peregit. THEOPHILVS. Eadem autem quinta feria, mittit duos ex diſcipulis ſuis ad parandum Paſcha, Petrum ſcilicet, & Ioannem, alterum ſcilicet, vt diligentem, alterum vt dilectum. vnde ſequitur. {Et miſit Petrum & Ioannem dicens. Euntes parate nobis Paſcha vt manducemus.} Per omnia manifeſtans quòd vſque ad extremum vitæ non eſt aduerſatus legi. Mittit autem eos ad alienam domum. nam nulla domus erat ei, neque diſcipulis ſuis, alioquin apud aliquem eorum Paſcha celebraſſet. & ideo ſubditur. {At illi dixerunt. Vbi vis paremus?} BEDA. quaſi dicant. Non habemus domicilium, non habemus tabernaculum: audiant quibus ædificandarum domorum cura eſt, cognoſcant Chriſtum omnium dominum, locum vbi caput reclinaret non habuiſſe. CHRYSOSTOMVS. Cum autem ignorarent ad quem mitterentur ſignum dedit eis, ſicut & Samuel Sauli. vnde ſubditur. {Et dixit ad eos. Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem, occurret vobis homo, Amphoram aquæ portans, ſequimini eum in domum in quam intrat. AMBROSIVS. Primum maieſtatem diuinitatis aduerte, cum diſcipulis loquitur, & iam nouit quid alibi ſit futurum, deinde dignationem eius intuere: quia non perſona diuitis aut potentis eligitur, ſed pauper ambitur & anguſtum hoſpitium pauperis, amplius nobilium ædibus antefertur. Sicebat autem dominus nomen eius, cuius ſciebat myſterium & occurſum: ſed ideo ſine nomine deſignatur, vt ignobilis æſtimetur. THEOPHIL. Vel ideo mittit eos ad hominem ignotum, vt oſtendat quòd paſſionem voluntarie ſubijt. Qui enim mentem huius ignoti viri ſubegit vt eos ſuſciperet, poterat quodcunque voluiſſet cum Iudæis tractare. dicunt autem quidam, quòd ideo non dixit nomen hominis, ne proditor cognito nomine domum panderet Phariſæis, qui venientes cepiſſent eum priuſquam cæna fieret & ſpiritualia myſteria diſcipulis traderet: ſed quibuſdam indicijs in quamdam domum dirigit eos. vnde ſequitur. {Et dicetis patrifamilias domus: dicit tibi magiſter, vbi eſt diuerſorium, vbi Paſcha cum diſcipulis meis manducem? Et ipſe vobis oſtendet cęnaculum magnum ſtratum, & ibi parate.} GLO. Quibus ſignis inuentis diſcipuli ſolicite quæ mandata eis fuerant, implerunt. vnde ſequitur. Euntes autem inuenerunt ſicut prædixit illis Ieſus, & parauerunt Paſcha. BEDA. Hoc Paſcha exponēs Apoſtolus ait. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, quod quidem Paſcha tunc neceſſe erat occidi, quaſi paterno conſilio ac diffinitione ſancitum, qui licet die ſequenti, hoc eſt A xv. Luna ſit crucifixus, hac tamen nocte qua agnus immolabatur a iudæis tentus ac ligatus immolationis, hoc eſt, paſſionis ſuæ ſacrauit exordium. THEOPHI. Intelligamus autem diem quidem azimorum totam conuerſationem quæ eſt in luce ſpiritali, nullam redolentem vetuſtatem primæ præuaricationis Adæ, in qua viuentes nō decet delectari in Chriſti myſterijs. Hæc autem myſteria Petrus & Ioannes parant, ideſt actio & cōtemplatio, feruor zeli, & manſuetudo pacifica. His autem paratoribus occurrit homo: quia per prædicta reperimus ſtatum hominis qui creatus eſt ad imaginem dei, qui portat Amphorā aquæ, quæ ſignificat gratiam ſpiritusſancti. Amphora autem eſt humilitas cordis, humilibus enim dat gratiam, qui ſe cognoſcunt eſſe terram & puluerem. AMBROSIVS. Vel Amphora eſt menſura perfectior, aqua autem eſt quæ ſacramentum Chriſti eſſe meruit, quæ lauare meruit non lauari. BEDA. Parant autem Paſcha vbi aquæ infertur Amphora, quia tempus adeſt quo veri Paſchæ cultoribus, typicus de limi, ne auferatur cruor, & ad tollenda crimina viuifici fontis baptiſma conſecratur. ORIG. ſuper Mat. Ego autem puto quod homo C qui ingredientibus diſcipulis in ciuitatem occurrit Amphoram aquæ portans, erat quidam miniſter patrisfamilias, portans mundatoriam aut potabilem aquam in vaſe fictili, quē puto eſſe Moyſen ſpiritalem doctrinā portantem in corporalibus hiſtorijs. Qui autem non conſequuntur ſpiritaliter eum, non celebrant Paſcha cum Ieſu. Attendamus ergo ipſo domino conſtituto nobiſcum ad ſuperiorem locum in quo eſt diuerſorium, quod demonſtratur ab intellectu qui eſt in vnoquoque homine paterfamilias, diſcipulis Chriſti. Hæc autem domus ſuperior ſit nobis magna, vt capiat Ieſum verbum dei, quod non capitur niſi a magnis ſenſu. Et ſit domus hæc a patrefamilias, ideſt intellectu præparata filio dei, & mundata nullo modo habens malitiæ ſordes. Sit etiam domus illius præceps, non qualibuſcunque cognitum habens nomen. Vnde myſtice dicit ſecundum Matthæum. Ite ad quendam. AMBROSIVS. In ſuperioribus autem magnum habet ſtratum, vt magnum meritum eius aduertas, in quo dominus D cum diſcipulis ſublimium virtutum eius delectatione requieſceret. ORIG. ſuper Matth. Scire autem debemus, quoniam qui in epulationibus & ſolicitudinibus ſæcularibus ſunt, non aſcendunt in domum illam ſuperiorem, & propterea non celebrant cum Ieſu Paſcha. Poſt ſermones enim diſcipulorum quibus cathecizauerunt patremfamilias, ideſt intellectum, venit & diuinitas coepulans diſcipulis in domo prædicta.

d ¶ CYRILLVS. Poſtquam diſcipuli Paſcha parauerant, agitur de Paſchæ commeſtione. vnde dicitur. {Et cum facta eſſet hora, diſcubuit & duodecim Apoſtoli cum eo.} BEDA. Hora manducandi Paſchæ deſignat quartamdecimā diem primi menſis perductam ad veſperam quintamdecima Luna iam terris apparente. THEO. Sed qualiter dominus diſcumbere dicitur, cum iudæi ſtantes Paſcha manducarent? Dicunt ergo quod cum manducauiſſent legale Paſcha, accubuerunt ſecundum communem vſum manducantes quoſdam alios cibos. Sequitur. {Et ait illis. De E ſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar. CYRI. Quod ideo dicit, quia diſcipulus auarus proditionis tempus explorabat: ſed ne traderet eum ante feſtum Paſchæ, nis explicauerat dominus domum vel virum penes quem Paſcha pageret, cuius cauſam per hæc verba oſtendit. THEO. Vel dicit {Deſiderio deſideraui} q.d. Hæc vltima mihi cœna vobiſcum eſt, propter quod & amabilis eſt mihi, ſicut & qui peregre profecturi ſunt, vltima verba ſuis dulcius proferunt. CHRYS. Vel hoc dicit: quia poſt illud Paſcha crux imminebat. Inuenimus autem plures eum prædicentem ſuam paſſionem & eam cupientem euenire. BEDA. Deſiderat ergo primo typicum Paſcha cum diſcipulis māducare, & ſic paſſionis ſuæ mūdo myſteria declarare. EVS. Vel aliter. Cum dominus nouum Paſcha celebraret, oportune dixit. {Deſiderio deſideraui hoc Paſcha} ideſt, nouum myſteriū noui teſtamenti quod tradebat diſcipulis, quod plures ante eum prophetæ & iuſti cupierant. Sed & ipſe ſitiens communem ſalutem, A hoc tradebat myſterium quod toti mundo competeret. Paſcha vero Moyſi ſtatutū erat in vno loco, ſcilicet in Hieruſalem celebrari. vnde non congruebat omnibus gentibus. & ideo non erat deſideratum. EVSE. Ex hoc Hæbionitarum dementia de carnis eſu redargui poterat, domino manducante Paſcha iudæorum. vnde ſi ſignanter dixit. {Hoc Paſcha.} ne quis ad aliud inuertere poſſet. BEDA. Sic ergo dominus legalis Paſchę approbator extitit, & hoc ad ſuæ diſpenſationis figuram docendo pertinuiſſe vetat vltra carnaliter exhiberi, vnde ſubdit. {Dico enim vobis, q̃a ex hoc non manducabo illud donec impleatur ī regno dei, ideſt nequaquam vltra moſaicū Paſcha celebrabo, donec in eccleſia ſpiritaliter intellectū cōpleatur. ipſa enim eſt regnum dei, ſecundum illlud. Regnum dei intra vos eſt. Ad vetus autem illud Paſcha cui finem deſiderabat imponere pertinet etiam illud quod ſubditur. {Et accepto calice, gratias egit & dixit, Accipite & diuidite inter vos.} Ob hoc gratias egit, quia vetera tranſitura & ventura fuerant omnia noua. CHRYS. Memento ergo cum ad menſam ſederis, ꝙ poſt menſam oportet te orare, atq; ideo ventrem impleas ſobrie, ne grauatus nequeas genuflectere ac C ſupplicare deo. Non igitur poſt eſcas ad lectum: ſed ad orationem vertamur. Euidenter enim hoc Chriſtus ſignificauit: quòd poſt eſcas non ſomnus, non cubile: ſed oratio & ſacrarum lectio ſcripturarum ſuccedere debeat. Sequitur. {Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum dei veniat.} BEDA. Poteſt quidem hoc & ſimpliciter accipi, quòd ab hac hora cœnæ vſque ad tempus reſurrectionis quo in regno dei erat venturus, vinum bibiturus non eſſet poſtea namque cibum potumque ſumpbſſe eum teſtatur Petrus dicens. Qui manducauimus & bibimus cum illo poſtquam reſurrexit a mortuis. THE. Dicitur autem reſurrectio regnum dei: quia mortem exterminauit. vnde & Dauid ait. Dominus regnauit decorem indutus eſt, ſcilicet, formoſi amictus, ſecundum Iſaiam, exuta corporis corruptela. Reſurrectione aūt adueniente iterum cū diſcipulis bibit, vt probaret ꝙ reſurrectio nō erat phātaſtica. BEDA. Sed multo conD ſequentius eſt, vt ſicut ſupra typicū agni ęſum, ſic & potū Paſchæ neget ſe guſtaturū, donec oſtenſa gloria regni dei, fides mūdi aduenia t vt per duo maxima legis edicta, eſcam ſcilicet & potum Paſchalem ſpiritaliter immutata, diſceres omnia legis ſacramenta ad ſpiritalem obſeruantiam fuiſſe transferenda.

e ¶ BEDA. Finitis Paſchę veteris ſollénijs, tranſijt ad nouū qđ in ſuæ redemptionis memoriā eccleſiam frequentare deſiderat, pro carne agni & ſanguine, ſuæ carnis ſanguiniſq; ſacramentū in panis ac vini figura ſubſtituēs, ſacerdos in æternū factus ſm ordinem Melchiſedech. vnde dr̃. {Et acce. pane, gr̃as egit.} ſicut & de veteribus terminandis gr̃as egerat, nobis exēplum tribuens in omni boni operis inchoatione & perfectione deū eſſe glorificandū. Sequitur. {Et fregit.} Frangit ipſe panē quem porrigit, vt oſtēdat corporis ſui fractonē, nō ſine ſua ſpōte futurā. {Et dedit eis dicēs. Hoc eſt corpus meū qđ pro vobis tradetur. GREG. Niſſenus. Panis enim ante cōſecrationē cōis panis eſt, ſed vbi cōſecrat̃ myſterio fit, & dr̃ corpus Chriſti. CIR. Nec dubites an hoc verū ſit eo manife E ſte dicēte. {Hoc eſt corpus meū.} ſed potius ſuſcipe verba ſaluatoris in fide. Cū enim ſit veritas, nō mentitur. Inſaniūt igitur dicētes myſticam benedictionem ſanctificatione ceſſare, ſiquę reliquię remanſerint eius in diē ſubſequentē. Non enim mutabitur ſacroſanctū corpus Chriſti, ſed virtus benedictionis & viuificatiua gratia iugis in eo eſt. Virtus enim viuificatiua dei patris vnigenitum verbū eſt quod caro factū eſt, non deſinēs eſſe verbū ſed efficiēs carnē viuificatiuā. Si enim in aliquo liquore modicū panis immiſeris: reperies hūc inbibitū qualitati illius. Igitur viuificatiuū dei verbū vniens ſeipſum proprię carni: fecit eam viuificatiuā. Nunquid ergo & quoniam in nobis vita dei eſt, dei verbo exiſtēte in nobis viuificatiuum erit noſtrū corpus? Sed aliud eſt ſm particpatiōis habitudinē nos habere in nobis dei filiū, aliud ipſum fuiſſe factū carnē, ideſt, corpus ſumptū ex alma virgine proprium corpus effeciſſe. Decebat ergo eum noſtris quodammodo vniri corporibus per ſacram eius carnem & precioſum ſanguinem, quæ accipimus in benedictione viuificatiua in pane & vino. Ne enim horre-

In Creatione catechetica.

temus carnem & ſanguinem appoſita ſacris altaribus, condeſcendens Deus noſtris fragilitatibus influit oblatis vim vitæ. Conuertens ea in veritatem propriæ carnis,vt corpus vitæ quaſi quoddam ſemen viuificatiuum inueniatur in nobis. vnde ſubdit:{Hoc facite in meam commemorationem.} CHRY. ſuper Ioannem.

Similiter & calicem poſtq̃ cęnauit dicens. Hic eſt calix nouum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.

f Verumtamen ecce manus tradentis me,mecum eſt in menſa. Et quidem filius hominis ſecundum ꝙ diffinitū eſt,vadit.Verū tamen,væ homini illi per quem

Hoc fecit Chriſtus ducēs nos ad maius amicitiæ fœdus, ſuamq; caritatem declarans erga nos,præſtans ſe non ſolum videri deſiderantibus, ſed & palpare & comedere & amplecti & totum affectū explere. Igitur vt leones flammam ſpirātes,ſic ab illa menſa diſcedimus terribiles facti diabolo. BASILIVS. Diſce autem quo pacto decet edere corpus Chriſti,in memoriam, ſcilicet obedientiæ Chriſti vſque ad mortem, vt qui viuunt non amplius in ſe viuant:ſed in eo qui pro eis mortuus eſt & reſurrexit. THEO. Duos autem calices Lucas commemorat. de altero quidem ſupradixit. Accipite & diuidite inter vos, quem dicet aliquis eſſe typum veteris teſtamenti, alterum vero poſt panis fractionem & diſtributionem ipſe partitur diſcipulis. vnde ſubditur. {Similiter & calicem poſtquam cenauit. BEDA. Subauditur. dedit eis,vt ſit plena conſtructio. AVGVST. de Conſ. euange.

Lib.3.ca.1. Vel quod Lucas bis de calice commemorauit, prius antequam panem daret, inde poſtquam panem dedit, illud quod ſuperius dixit præoccupauit, vt ſolet, illud vero quod ordine ſuo poſuit, non commemorauerat ſuperius. Vtrumque autem coniunctum eandem ſententiam facit, quæ illorum eſt, ſcilicet Matthæi, & Marci. THEO. Nominat autem dominus hunc calicem noui teſtamenti. vnde ſequitur. {Dicens, hic eſt calix nouum teſtamentum in ſanguine meo,qui pro vobis fundetur. ſignificans nouum teſtamentum in ſuo ſanguine exordium ſumere, nam in veteri teſtamento ſanguis animalium affuit,cum data fuit lex, nunc vero ſanguis verbi Dei ſignificat nobis nouum teſtamentum. Cum autem dicit: {Pro vobis} non ſignificat pro ſolis Apoſtolis corpus Chriſti datum & ſanguinem effuſum fuiſſe: ſed cauſa totius humanæ naturæ. Et vetus quidem Paſcha ad remouendam ſeruitutem Aegypti fiebat, ſanguis autem agni ad primogenitorum cuſtodiam, nouum vero Paſcha ad peccatorum remiſſionem, ſanguis autem Chriſti ad conſeruationem eorum, qui dedicati ſunt Deo. CHRYSOST. Hic enim ſanguis operatur in nobis imaginem regiam, nobilitatem animæ non permittit marceſcere, protinus irrigans animam, magnamque inſpirans virtutem. Hic ſanguis fugat dæmones, aduocat angelos & dominum angelorum. Hic ſanguis effuſus lauit orbem & adibile fecit cælum. Huius participes ſanguinis, ſunt ſupernis virtutibus amicti regio pallio, magis autem ipſo rege induti. Et ſicut ſi mundus acceſſeris, ſalubriter acceſſiſti, ſic ſi impurus conſcientia praua, damnoſe accedis in pœnam & ſupplicia. Nam ſi qui imperatoriam coinquinant purpuram, pari pena plectuntur cum eis qui diuellunt, abſurdum non eſt, ſi & qui obſcena mente corpus Chriſti recipiunt, pari pena plectuntur cum his qui illud clauis transfoderunt. BEDA. Quia vero panis confirmat, vinum vero ſanguinem operatur in carne, hoc ad corpus Chriſti, illud refertur ad ſanguinem. Verum, quia & nos in Chriſto & in nobis Chriſtum manere oportet, vinum dominici calicis aqua miſcetur, teſte enim Ioanne, Aquæ multæ populi ſunt. THEO. Primo autem datur panis, ſecundario calix, prior enim eſt in ſpiritalibus laborioſus actus velut panis, non ſolum quia in vultus ſudore laboratus: ſed etiam quia dum comeditur, non eſt facilis ad glutiendum. Deinde poſt labores ſequitur exultatio diuinæ gratiæ, quæ eſt calix. BEDA. Ideo autem tunc cænati communicarunt Apoſtoli, quia neceſſe erat Paſcha typicum ante conſummari, & ſic ad veri Paſchæ ſacramenta tranſiri. nunc autem in honorem tanti ſacramenti placuit magiſtris eccleſiæ, prius nos ſpiritualibus epulis refici, ac deinde terrenis. GRAECVS. Totum autem corpus & ſanguinem domini ſuſcipit etiam ſi myſteriorum partem accipiat. Sicut enim vnum ſigillum diuerſis totam ſuam figuram impartitur, & integrum manet poſt diſtributionem, & ſicut vna vox penetrat ad multorum auditus, ſic nulli dubium ſit, corpus & ſanguinem domini totum in omnibus reperiri. Fractio autem panis venerandi paſſionem ſignificat.

f ¶ AVGVST. de Concor. euangel. Cum tradidiſſet do-
Lib.3.ca.1. minus diſcipulis calicem, rurſus de traditore ſuo locutus eſt dicens. Verūtamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa.

F THEOPH. Quod dixit, non ſolum vt oſtendat ſe ſcire futura: ſed etiam vt oſtendat nobis propriam bonitatem, ſecundū quam non prætermiſit quin perſequeretur ea quæ ſpectabant ad deum. Dat enim nobis exemplum, vt vſque ad finem ſatagamus lucrari peccatores, & vt oſtendat proditoris nequitiam, qui & conuiua fieri non erubuit.

tradetur. Et ipſi cœperunt quærere inter ſe, quis eſſet ex eis, qui hoc facturus eſſet.

g Facta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe maior. Dixit autem eis. Reges gentium dominan-
G tur eorum, & qui poteſtatem habent ſuꝑ eos, benefici vocantur.

CHRYSOSTO. Et particeps exiſtens myſteriorum conuerſus non eſt: fit enim ſcelus eius vtique immanius, tum quia tali propoſito imbutus adijt myſteria, tum quia adiens melior factus non fuit, nec metu, nec beneficio, nec honore. BEDA. Et tamen non deſignat ſpecialiter, ne manifeſtius correptus impudentior fieret. Mittit autem crimen in numero, vt agat conſcius pœnitentiam. Prædicit autem & penam, vt quem pudor non vicerat, corrigant denunciata ſupplicia. vnde ſequitur. {Et quidem filius hominis ſecundum quòd diffinitum eſt, vadit.} THEOPHI. Non quaſi non valens tueri ſeipſum: ſed ſicut definiens ſibi mortem, propter humanam ſalutem. CHRYSOSTOMVS. Sed quia Iudas ea quæ ſunt ſcripta praua intentione agebat, ne quis putet eum innoxium tanquam diſpenſationis miniſtrum, ſubdit. {Veruntamen, veh homini illi per quem tradetur.} BEDA. Sed & veh homini illi, qui ad menſam domini indignus accedens in exemplum Iudæ filium hominis tradit, non quidem iudæis: ſed peccatoribus membris ſuis. Et quamuis ſcirent vndecim Apoſtoli, quòd nihil contra dominum cogitarent: quia tamen plus credunt magiſtro quàm ſibi, timentes
H fragilitatem ſuam, quærunt de peccato cuius conſcientiam non habebant. Sequitur enim. {Et ipſi cęperunt quærere inter ſe, quis eſſet ex eis qui hoc facturus eſſet.} BASI. Sicut enim in corporalibus paſſionibus ſunt multæ quas non ſentiunt patientes, porrò magis adhibent fide coniecturæ medicorū q̃ propriā inſenſibilitate attendat, ſic & aīæ paſſionibus ſiquis in ſe peccatū nō ſentiat, credere ſi debet his qui plus ſibi cognoſcere ſua peccata.
g ¶ THEO. Cum inter ſe quærerent quis eſſet dominum traditurus, conſequens erat adinuicem ſibi dicere. Tu proditurus es, & ex hoc coacti ſunt dicere ego potior, ego maior, & ſimilia. vnde dicitur. {Facta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe maior.} GRAE. Vel hæc contentio vi' habuiſſe motiuum, quòd cum dominus ab hominibus tranſmigraret, oportebat aliquem eorū fieri aliorum principem, quaſi domini vicem gerentem. BEDA. Sicut autem boni in ſcriptu-
I ris exempla patrum quibus proficiant & humiliter requirunt, ſic reprobi ſiquid forte in electis reprehenſibile reppererint, quaſi ſuas ex eo nequitias obtectūri libenter ſolent amplecti. Ideo multi ardentius legunt, quòd facta eſt contentio inter diſcipulos Chriſti. AMBROSIVS. Si enim contendebant Apoſtoli non excuſationi obtenditur: ſed cautioni proponitur. Caueamus ergo ne in proditione aliqua inter nos de prælatione poſſit eſſe contentio. BEDA. Potius autem videamus, non quid carnales adhuc diſcipuli geſſerint: ſed quid iuſſerit ſpiritalis magiſter. Sequitur enim, dixit autem eis. {Reges gentium dominantur eorum.} CHRISOSTOMVS. Gentilium meminit, vt ex hoc rem vituperandam oſtendat. Gentiliū enim eſt ambire primatū. CYRILLVS. Sed & blandi ſermones eis offeruntur a ſubditis. vnde ſequitur. {Et qui poteſtatem habent ſuper eos benefici vocantur.} Sed illi quidem quaſi extorres a ſacris legibus huiuſmodi ſubiacent morbis, veſtrum autem culmen eſt in humilitate. vnde ſequitur. Vos autem non ſic: ſed
K qui maior eſt in vobis, fiat ſicut minor. BASILIVS. Non ergo extollat prędidentem dignitas, ne ab humilitatis beatitudine corruat. Illud autem nouerit quòd humilitas vera miniſterium pluriū eſt. Sicut enim qui pluribus miniſtrat vulneratis & abſtergit cuiuſlibet vulneris ſaniem, non ſumit miniſterium in cauſam elationis, ſic multo magis cui cōmiſſæ ſunt curę fraternorū lāguorū vt omnium miniſter redditurus pro omnibus rationē, cogitare debet. & eſſe ſollicitus. & ſic{qui maior eſt, fiat ſicut minor. Decet autem & corporale obſequium ab his qui præſident offerri, exemplo domini lauantis pedes diſcipulorum. vnde ſequitur. {qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. Non eſt autem timendum ne in ſubdito ſoluatur humilitatis propoſitum, dum ei a maiori ſeruitur: ſed in imitatione panditur humilitas. AMBROSIVS. Contuendum eſt autem, quia non omnis honorificentiæ ſtudio humilitas definitur. Poteſt enim deferre alicui propter ſæculi gratiam potentiæ metum, vtilitatiſq; contuitum: tua ædificatio quæritur

quæritur non alterius honor, & ideo vna datur omnibus forma ſententiæ vt non de prælatione iactantia ſit ſed de humilitate contentio. BEDA. In hac tamen forma a domino tradita maiores non minima diſcretione opus habent, ne ſcilicet, ad inſtar regum gentium dominari ſubiectis, ſeque ab eis gaudeant laudibus attolli. & tamen

Vos autem non ſic. Sed qui maior eſt in vobis fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt ſicut miniſtrator. Nam quis maior eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? Nōne qui recumbit? Ego autem in medio veſtrum ſum ſicut qui miniſtrat.

h Vos autem eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus
B meis. Et ego diſpono vobis ſicut

contra deliquentium vitia per zelum iuſtitiæ ſint erecti. Ad verba autem exhortationis ſuimet adiungit exemplum. vnde ſequitur. {Nam quis maior eſt qui recumbit, an qui miniſtrat? Nōne qui recumbit? Ego autem in medio veſtrū ſum, ficut qui miniſtrat.} CHRYSOSTOMVS. q. d. Non putes diſcipulum tui egere, te vero non illius. Ego enim qui nullo egeo, quo vniuerſa egent cæleſtia & terreſtria, ad miniſterialem gradum condeſcendi. THEOPHILVS. Oſtendit autem ſe miniſtrantem eis cum panem & calicem diſtribuit, cuius miniſterij mentionem facit rememorans eos ſi de eodem pane comederunt, & de eodem calice biberunt, ſi ipſe Chriſtus omnibus miniſtrauit, vnum debent omnes ſentire. BEDA. Vel loquitur de miniſterio quo ſecundum Ioannem eorum pedes lauit dominus & magiſter, quamuis etiam verbo miniſtrandi poſſint omnia quæ in carne geſſit intelligi: ſed & ſuum ſanguinem ſe pro nobis effundere miniſtrando ſignificat.

h ¶ THEO. Sicut dominus proditori pronunciauerat veh,
C ſic diſcipulis remanentibus econtrario bona pronunciat dicens. {Vos autem eſtis qui permāſiſtis mecum in tentationibus meis.} BEDA. Non enim inchoatio patientis: ſed perſeuerantia quæ conſtantia cæleſtis regni gloria donatur: quia perſeuerantiam quæ conſtantia ſeu fortitudo mentis vocatur, dicimus eſſe cunctarum columnam virtutum. Filius ergo dei ſecum permanentes in tentationibus æternum ducit ad regnum. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus. vnde ſequitur. {Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum.} BEDA. Regnum dei non eſt de hoc mundo. Non autem æqualitas ad dominum, ſed ſimilitudinis æmulatio eſt, ſolus enim Chriſtus plena imago dei eſt, propter expreſſam in ſe paternæ gratitudinis vnitatem. Iuſtus autem homo ad imaginem dei eſt, ſi propter imitandam diuinæ conuerſationis ſimilitudinem mundum hunc dei cognitione con-
D temnat, vnde & corpus Chriſti edimus, vt vitæ eternæ poſſimus eſſe participes propter quod ſequitur. {Vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo.} Non enim victus & potus nobis præmij loco ſpondetur: ſed communicatio gratiæ cæleſtis & vitæ. BEDA. Vel menſa propoſita omnibus ſanctis ad fruendum cæleſtis eſt gloria vitæ, qua qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitia ſaturabuntur fruendo deſiderato gaudio veri boni. THEOPH. Non autem hoc dixit quaſi futuris illic corporalibus eſcis, & quaſi regno ſuo ſenſibili futuro, erit enim illic angelica conuerſatio ſicut Saduceis prædixit. Sed & Paulus dicit non eſſe regnum dei eſcam & potum. CYRILIVS. Sed ex his quæ ſunt apud nos ſpiritalia deſignat. nam prærogatiua quadam funguntur apud reges terrenos, qui eis quaſi conuiuę conſident. Ex humano ergo iudicio oſtendit, qui apud eum in primis honoribus ſtatuentur. BEDA. Hæc eſt enim immutatio dextræ excelſi, vt qui nunc humiles gaudent miniſtrare conſeruis, tunc ſuper domini menſam ſublimes, vitæ perpetuæ dapibus alantur. Et qui hic in tentationibus iniuſte iudicati cum domino permanent, illic cum eo ſuper tentatores ſuos iuſti iudices ve-
E niant vnde ſequitur. {Et ſedeatis ſuper thronos duodecim iudicātes, duodecim tribus Iſrael. THEOPHILVS. Hoc eſt condemnantes ex duodecim tribus infideles. AMBROSIVS. Non autem duodecim throni tanquam aliqua corporalis ſunt receptacula ſeſſionis: ſed quia ſecundum diuinam ſimilitudinem iudicat Chriſtus cognitione cordium, non interrogatione factorum, virtutem remunerans, impietatem condemnans: ita apoſtoli in iudicium ſpiritale formantur remuneratione fidei, execratione perfidię, virtute errorem redarguentes, ſacrilegos odio perſequentes. CHRYSOSTOMVS. Nunquid autem illic ſedebit & Iudas? Sed conſidera quòd lex eſt data a deo per Hieremiam. Siquid boni promiſero ſi cenſearis indignus, mulctabo te. Et ideo loquens cum diſcipulis, non ſimpliciter promiſit, ſed addidit. {Qui permanſiſtis mecum in tentationibus.}

A BEDA. Ab eius ergo ſublimitate promiſſi iudas excipitur. Nam & antequam hæc dominus diceret exijſſe credendus eſt. excipiuntur & illi quicunque auditis incomprehenſibilis ſacramenti verbis, abierunt retro.

i ¶ BEDA. Ne gloriarentur vndecim Apoſtoli, & ſuis viri-

diſpoſuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo, & ſedeatis ſuper thronos duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael.

i Ait autem dominus Simoni. Simon, ecce ſathanas expetiuit
B vos vt cribraret ſicut triticum. Ego autē rogaui pro te vt nō deficiat fides tua. Et tu aliquando

bus tribuerent, quòd ſoli pene inter tot millia iudæorum dicerentur in tentationibus permanſiſſe cū domino, oſtendit eos ſi non iuuantis ſe domini eſſent opitulatione protecti, eadem procella cum cæteris potuiſſe conteri. vnde ſequitur. {Ait autem dominus Simoni. Simon, ecce ſathanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum,} ideſt expetiuit vos tentare, velut qui triticum purgat ventilando concutere. in quo docet nullius fidem a diabolo, niſi deo permittente tentari. THEO. Hoc autem Petro dixit, eo quòd fortior alijs erat & ſuperbire poterat in his quæ promiſſa erant a Chriſto. CYRILLVS. Vel vt oſtendat quòd homines nihil exiſtentes quātū pertinet ad humanam naturam & lubricum mentis noſtræ non decet, vt præeſſe cæteris velint, & ideo omiſſis cæteris venit ad Petrum cæteris prelatum. vnde ſequitur. {Ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua.} CHRYS. Non autem dixit. {Ego} permiſi: ſed {oraui,} humiliter enim loquitur tendens ad paſſionem: vt humilitatem demonſtret. nam qui non
C deprecatione ſed imperio dixerat. Super hanc petram ædificabo eccleſiam meā. & tibi dabo claues regni cælorum, quomodo opus habebat oratione vt cōcitatam vnius hominis animam coerceret? Non autem dixit. Rogaui. vt non neges: ſed ne deſeras fidem. THEO. Nam & ſi paululum agitandus ſis, habes tamen reconditum ſemen fidei, quamuis deiecerit folia ſpiritus tentatoris, viget tamen radix. petit ergo ſathanas te ledere tanquam inuidens tibi de mea dilectione, ſed quamuis egomet pro te ſim deprecatus, tu tamen delinques. vnde ſequitur. {Et tu aliquādo cōuer. confir. fra. tuos. q. d. Poſtquam me negato ploraueris ac pęnitueris, corrobora cęteros, cum te principem apoſtolorum deputauerim. Hoc enim decet te qui mecum robur es & petra eccleſiæ. Hoc autem intelligendum eſt non ſolum de apoſtolis qui tunc erant, vt roborarentur a Petro, ſed & de omnibus qui vſque ad finem mundi futuri ſunt fidelibus, ne ſcilicet, aliquis credentiū diffidat, videns eum qui cum eſſet apoſtolus denegauit, ac iterum per pęnitentiam ob-
D tinuit pręrogatiuam, vt eſſet antiſtes mundi. Admirare igitur exuberantiam diuinæ patientiæ, ne diffidere diſcipulum faceret, nondum patrato crimine largitus eſt veniam, ac iterum ipſum in apoſtolico gradu reſtituit dicens. {Confirma fratres tuos.} BEDA. q. d. Sicut ego tuam fidem ne deficiat orando protexi, ita tu infirmiores fratres, ne de venia deſperent, confortare memento. AMBROS. Caue ergo iactantiam, caue ſęculum. Ille iubetur confirmare fratres ſuos qui dixit. Omnia reliquimus & ſecuti ſumus te. BEDA. Quia vero ſe dominus dixerat pro fide Petri rogaſſe conſcius ille pręſentis affectus fideique feruentis: ſed futuri caſus neſcius non credit ſe vllatenus ab eo poſſe deficere. vnde ſequit. {Qui dixit ei. Domine te. para. ſum & in car. & in mor. ire.} THEO. Præ nimia quidem dilectione flammeſcit & impoſſibilia ſibi pollicetur. Decebat autē audito ſemel a veritate quòd tentandus eſſet, non amplius contēdere. Sed dominus videns eum pręſumptuoſe loquētem, promit tentationis ſpeciem ſcilicet, ꝙ negaturus eſſet. vnde ſequitur. {Et ille dixit, dico tibi Petre non cātabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me. AMBROS. Pe-
E trus quidem & ſi ſpiritu prōptus, corporis tamen adhuc infirmus affectu denunciatur dominum negaturus. Neque enim poterat diuinæ conſtantiam intentionis ęquare. Paſſio domini æmulos habet, pares non habet. THEO. Hinc aūt magnam doctrinam haurimus, quòd non ſufficit humanum propoſitum abſq; diuino ſubſidio. Petrus enim quamuis feruens eſſet, derelictus tn̄ a deo ſupplātatus fuit ab hoſte. BE. Sciendū aūt, ꝙ deo permittente timorati lapſum patiuntur qn̄q; ad faſtus præcedentis remediū. Sed quāuis idē videatur eſſe delictum timorati & aliorū, refert non modicū, nā timoratus ex quibuſdā inſidijs & pene prout voluit peccauit. Alij vero nullā gerendo curā neq; ſui neq; dei, peccant, non diſtinguentes inter peccare & agere virtuoſe. vnde reor & iuſſionis modum in eis debere fore diuerſum: nā timoratus quodam iuuamine indigens, & circa eandem rem erga quam peccauit iuſſa debet proferre. Alij vero cum totum bonum animæ deſtruxerint, affligi